

คู่มือการดำเนินงาน

โครงการศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ PGS

ปีงบประมาณ 2565

(ศูนย์ใหม่)

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จัดทำโดย

กลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสาและบริหารจัดการเครือข่าย

กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

มิถุนายน 2565

โครงการศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ (ศูนย์ใหม่)

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันเกษตรกรอินทรีย์มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ด้วยการตระหนักรู้ของผู้บริโภค และผู้ผลิตต่อวิกฤตโลกที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แสวงหาแนวทางการผลิตและการบริโภคอาหารที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงทางอาหาร ห่วงโซ่การผลิต และการบริโภคสั้น อาหารสุขภาพปราศจากสารเคมีสารพิษ สวัสดิภาพสัตว์ ความเสมอภาคทางสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมโดยรวมของประชากร ในขณะที่อัตราการบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ด้านการผลิตยังเป็นไปอย่างช้าๆ

เกษตรกรอินทรีย์ไม่ได้ถูกจำกัดว่าจะต้องได้รับการรับรองจากหน่วยตรวจรับรองเท่านั้น ยังมีเกษตรกรรายย่อยที่ทำเกษตรกรอินทรีย์ด้วยจิตวิญญาณ เป็นวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล อาจเรียกว่า “เกษตรกรอินทรีย์พื้นบ้าน หรือ เกษตรอินทรีย์ผสมผสาน” เกษตรกรเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงหน่วยตรวจรับรองได้เพราะมีค่าตรวจรับรองสูงและไม่คุ้มกับผลผลิตที่มีน้อย รวมทั้งระบบการตรวจต้องมีเอกสารให้บันทึกจำนวนมากไม่เหมาะกับเกษตรกรรายย่อย ดังนั้นการขับเคลื่อนให้เกิดการกลุ่มผลิตเกษตรกรอินทรีย์มากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคจำเป็นต้องทำสอดคล้องกันทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิต การรับประกันคุณภาพจนถึงการตลาด ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตต้องการเข้าสู่การตลาดระดับใดที่คุ้มค่าและผู้บริโภคยอมรับ

กรมพัฒนาที่ดินจึงได้ดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ด้วยกระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems; PGS) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ดังนั้น เพื่อให้มีแหล่งศึกษาเรียนรู้คุณงานด้านเกษตรกรอินทรีย์ PGS กรมฯ จึงได้ดำเนินงานโครงการศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เป็นต้นมา ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ กรมฯ มีแผนงานโครงการศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS และสนับสนุนต่อยอดศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS เพื่อจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ PGS แห่งใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้มีแหล่งศึกษาคุณงาน การทำเกษตรกรอินทรีย์ครบวงจร ตั้งแต่การจัดการดิน การผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ กระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS การจัดทำแปลงสาธิตการผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์ และผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เป็นเรื่องราวโดดเด่นเฉพาะของแต่ละกลุ่ม (Knowledge Production) และสำหรับศูนย์เรียนรู้ PGS ศูนย์เดิม ให้มีการพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนงานไปอย่างต่อเนื่อง

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สาธิต/ ศึกษา/ คุณงานด้านการผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์ การรับรองแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

๓. คุณสมบัติของกลุ่มเกษตรกรที่เหมาะสมเข้าร่วมโครงการฯ

เกษตรกรกลุ่ม PGS ที่มีสมาชิกอย่างน้อย ๑ คน ผ่านการรับรอง PGS แล้ว (มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์เกษตรอินทรีย์ PGS) มีสถานที่ที่เหมาะสม และมีความพร้อมในการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS เพื่อพัฒนาเป็นจุดถ่ายทอด/สาธิต/ศึกษาดูงาน และเรียนรู้ ด้านการผลิต ในระบบเกษตรกรอินทรีย์ PGS ให้กับบุคคลทั่วไป หรือเกษตรกรที่ประสงค์จะศึกษาดูงาน

๔. วิธีการดำเนินงาน ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS ศูนย์ใหม่

๑. สถานีพัฒนาที่ดิน และ กวจ. พิจารณาคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานที่เหมาะสม และมีความพร้อม จะจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอด/สาธิต/ ศึกษา/ ดูงาน และเรียนรู้ด้านการผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์ การรับรองแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการถ่ายทอดองค์รู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

๒. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นที่ตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS และสนับสนุนสื่อเรียนรู้เรื่องเกษตรกรอินทรีย์ และ PGS หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม

๓. องค์กรประกอบสื่อการเรียนรู้ที่จะต้องมีในศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS ประกอบด้วย

- ๑) ความหมาย PGS
- ๒) โครงสร้างกลุ่ม องค์กรประกอบกลุ่ม สมาชิก
- ๓) หลักการ วิธีการ และ องค์กรประกอบ
- ๔) มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม/ เกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน
- ๕) การตรวจประเมิน และการรับรอง
- ๖) กิจกรรมกลุ่ม
- ๗) องค์ความรู้ภูมิปัญญา เทคนิค นวัตกรรมการผลิตด้านเกษตรกรอินทรีย์

๔. ให้กำหนดว่าในศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS มีจุดเรียนรู้เรื่องใดบ้าง เช่น จุดเรียนรู้เรื่อง PGS และมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ จุดเรียนรู้การปลูกพืชผักในระบบเกษตรกรอินทรีย์ จุดเรียนรู้การเลี้ยงปศุสัตว์อินทรีย์ จุดเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น และให้มีการจัดทำป้ายชื่อจุดเรียนรู้ด้านต่างๆ ภายในศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ ให้ครบทุกจุด

๕. เมื่อมีการดำเนินงานแล้วขอให้ สพด. ที่ดำเนินการ จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานโดยให้มีการถ่ายภาพกิจกรรมทุกขั้นตอน จัดทำแผนภาพกิจกรรม บันทึกข้อมูลผู้เข้าเยี่ยมชมหรือมาเรียนรู้ที่ศูนย์เกษตรกรอินทรีย์ PGS ทั้งนี้ให้บันทึกรายงานผลการดำเนินงานในระบบฐานข้อมูลโครงการเกษตรกรอินทรีย์ของกรมพัฒนาที่ดินให้แล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน ๒๕๖๕

๖. กลุ่มวิชาการฯ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ดำเนินการตรวจเยี่ยมให้คำปรึกษา เพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวมของเขต ส่งให้กับกลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสา กวจ. ภายในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการในภาพรวม นำเสนอกรมฯ ทราบต่อไป

๕. ระยะเวลาดำเนินงาน

(มิถุนายน – กันยายน ๒๕๖๕)

๖. งบประมาณโครงการ

การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS (ศูนย์ใหม่) งบประมาณศูนย์ละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท มีรายละเอียดดังนี้

- ค่าจัดทำจุดเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์สำหรับระบบเกษตรกรอินทรีย์	๒๐,๐๐๐ บาท
- ค่าจัดทำจุดเรียนรู้หลักการผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์	๒๐,๐๐๐ บาท
- ค่าจัดทำจุดเรียนรู้กระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS	๒๐,๐๐๐ บาท
- ค่าจัดทำจุดเรียนรู้มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์	๑๕,๐๐๐ บาท
- อุปกรณ์ที่จำเป็น	๒๐,๐๐๐ บาท
- ค่าป้ายศูนย์เรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์ PGS	๕,๐๐๐ บาท
(สามารถถัวจ่ายในแต่ละรายการได้ตามความเหมาะสม)	

๗. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องมาดำเนินงานได้รับองค์ความรู้เรื่องการผลิตในระบบเกษตรกรอินทรีย์ และกระบวนการรับรองแบบมีส่วนร่วม โดยสามารถนำไปปรับใช้ในกลุ่มของตนเองได้ หรือกรณีประชาชนทั่วไปได้เข้าใจถึง PGS และเกิดความเชื่อมั่นในการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมหลัก ส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ด้วยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม
 โครงการศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ PGS ปีงบประมาณ 2565
 ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ PGS (ศูนย์ใหม่)

สพข.	สพด.	ชื่อกลุ่ม	ชื่อประธานกลุ่ม
รวม 11 สพด. 13 แห่ง			
1	สิงห์บุรี	1. สิงห์บุรีอินทรีย์02	ร.ต.บัญญัติ เพ็ชรรักษ์
	ลพบุรี	1. วิสาหกิจชุมชนอาหารปลอดภัย อำเภอพัฒนานิคม-กลุ่ม PGS	นายปรีพัฒน์ นราทอง
4	อำนาจเจริญ	1. ภูธรอินทรีย์พีจีเอส	นายสังคม มูลชาติ
	ยโสธร	1. กลุ่มปลูกฮัก	นายทองสุข ชันแก้ว
	อุบลราชธานี	1. วิสาหกิจชุมชนศูนย์โคออร์แกนิก	นายสามัคคี นิคมรักษ์
6	ลำปาง	1. PGS เวียงดิน	นางอำไพ พิกุลหอม
	ลำพูน	1. เกษตรอินทรีย์ PGS ลำพูน (แม่ทา)	นางจิตาณี บุญเป็ง
		2. เกษตรอินทรีย์ PGS ลำพูน (ป่าซาง)	นางชญาดา พรจรรย์ชัย
7	เชียงราย	1. PGS Organic แม่สรวย	นายสมศักดิ์ ศิริคามสุข
	น่าน	1. กลุ่มฮ่อมใจเกษตรอินทรีย์	นางเอี่ยมพร จันอัน
8	อุตรดิตถ์	1. วิถีอินทรีย์อุตรดิตถ์	นายอัฒพงษ์ โมลี
11	สุราษฎร์ธานี	1. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ PGS พระแสง	นางณัฐวิภรณ์ คอสมันน์
		2. วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ PGS ตำบลพลายวาส	นาย ส.เสด็จ ทิพย์ธรรม

